

ntorumque, tamen non est contemnendum Lutheri testimonium ab ipsa veritate extortum. Is in postilla super Evangel. Dominicæ primæ Adventus sic ait: «Mundus in dies fit deterior, sunt nunc homines magis vindictæ cupidi, magis avari, magis ab omni misericordia remoti, magis immodesti, et indisciplinati, multoque deteriores, quam fuerint in Papatu.» Hæc ille. Testimonium hoc verum est, cui non ab simile est testimonium Jacobi Andreae Smidelini in concione 4. super cap. XXI Lucae, cujus concionem partem habes apud Petrum Canisium lib. I, cap. 4. de corruptelis verbi Dei. Inter alia sic loquitur de Lutheranis suis Smidelinus: «Ut totus mundus agnoscat eos non esse Papistas, nec bonis operibus quidquam fidere, illorum etiam operum nullum exercent penitus. Jejunii loco comessionationibus, et perpotationibus nocte dieque vacant. Ubi pauperibus benigne facere oportebat, eos deglubunt et excoriant. Precationes vertunt in juramenta, blasphemias, et divini nominis execrationes, idque tam perditæ, ut Christus ne ab ipsis quidem Turcis hodie tantopere blasphemetur. Demum pro humilitate regnat passim superbia, fastus, elatio, atque hoc universum vitæ genus ab illis Evangelicum dicitur institutum.» Hæc ille.

Addam et tertium testimonium Erasmi, qui et res eorum optime noverat, et ab eorum doctrina non omnino abhorre visus est. Is igitur in epistola ad Vulturium Neocomum, quam scripsit anno 1529. «Circumspice, inquit, populum istum Evangelicum, et observa, num minus illic indulgeatur luxu, libidini, et pecunie, quam faciant ii, quos detestamini. Profer mihi, quem istud Evangelium ex comessatore sobrium, ex feroci mansuetum, ex rapaci liberalem, ex maledico benedicum, ex impudico reddidit verecundum. Ego tibi multos ostendam, qui facti sunt seipsis deteriores.» Vide, si placet, Joannem Cochleum præfatione libri de actis et scriptis Martini Lutheri (1).

(1) De qua materia non paucæ inveniuntur in operibus, cui titulus: *La Réforme contre la Réforme*, auctore Heeninghaus; et *La Réforme, son développement intérieur*, auctore Duellinger, qui liberalismi sectæ nondum addictus, scriptis sibi Ecclesie amorem conciliabat. — (2) Exod. IV, 1 et 5. — (3) Mat. X, 7 et 8; Joan. XV, 24. — (4) Marc. XVI, 30; Hebr. II, 4.

CAPUT XIV.

Nota undecima.

Undecima Nota est Gloria miraculorum. Sunt autem duo fundamenta præmittenda. Unum, quod miracula sint necessaria ad novam fidem, vel extraordinariam missionem persuadendam. Alterum, quod sint efficacia, et sufficientia, nam ex priore deducemus non esse apud adversarios veram Ecclesiam: ex posteriore deducemus eam esse apud nos.

Quod igitur miracula sint necessaria, probatur primo Scripturæ testimonio. Exod. IV cum Moses mitteretur a Deo ad populum, ac diceret: *Non credent mihi, neque audient vocem meam*. Non respondit Deus, debent credere, velint nolint, sed dedit illi potentiam faciendi miracula, et ait: *Ut credant, quod apparuerit tibi Dominus etc.* (2). Et in novo Testamento Matth. X: *Evangelizate dicentes: Appropinquavit regnum celorum, infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate, dæmones ejcite*. Joan. XV: *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent* (3).

Præterea qui mittitur, debet ostendere testimonio ejus a quo mittitur, suam auctoritatem, alioqui nemo tenetur eum recipere. Omnis autem, qui mittitur ad prædicandum, vel mittitur a Deo per ordinarios prælatos, vel extraordinarie a solo Deo; et quidem qui mittitur per ordinarium Prælatum, debet ostendere testimonium ordinarii Prælati, nimirum litteras ejus sigillo munitas; qui vero mittitur a solo Deo, debet ostendere sigillum Dei, quod nihil est aliud, quam miraculum. Sic enim dicitur Marc. ult.: *Illi vero profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis*. Et Heb. II: *Contestante Deo signis, et virtutibus* (4).

Denique adeo est hoc verum, ut non solum B. Augustinus lib. XXII de civit. Dei,

cap. 8. dicat miracula fuisse necessaria, ut mundus crederet, sed etiam Philippus Melancthon id concedat, nam in c. III Matth. dicit, quando magnæ sunt tenebræ, vocari novos Doctores, et semper addi a Deo miracula, ut certo sciamus a Deo esse missos.

Jam quod attinet ad secundum, quod miraculum sit testimonium sufficiens, et ubi est verum miraculum, ibi sit vera fides, facile probari potest. Si quidem vera miracula non possunt fieri, nisi Dei virtute; dicitur enim miraculum, quod superat vires omnium creaturarum, et ideo omnibus creaturis est mirabile, et propterea etiam in Scripturis dicuntur testimonia Dei, ut supra vidimus. Quare, quod miraculum confirmatur, Dei testimonio confirmatur, Deus autem non potest esse testis mendacii, igitur quod miraculo confirmatur verum sit necesse est. Neque repugnat, quod vera miracula non semper sunt ad confirmandam fidem, sed interdum ad illustrandam Sanctorum vitam; nam cum miracula fiunt ad gloriam alicujus sancti demonstrandam, illa miracula ostendunt eum hominem vere esse sanctum. Cum autem nemo sit vere sanctus sine vera fide: *Quia justus ex fide vivit* (1): eadem miracula ostendunt, et confirmant veram fidem.

Iis jactis fundamentis facile erit colligere apud Ethnicos, Turcas, Judæos, Hæreticos non esse veram fidem, nulla sunt enim apud eos vera miracula, et tamen omnes illi novam doctrinam prædicant, et non sunt missi ab ordinariis Prælatibus.

De Paganis notum est, nam solum leguntur quaedam levia, quæ facillime arte dæmonis fieri possunt, qualia sunt quæ refert Valerius Maximus, lib. VIII de statuis, de brutis loquentibus, deque Virgine Vestali aquam eribo hauriente, et M. T. de augure, qui novacula eodem seidit, libro I de divinatione. Quæ omnia quomodo a dæmonibus facillime fierent, ostendunt, Tertullianus in Apolog. cap. 22. et 23. et B. Augustinus l. X de civitate Dei, cap. 46.

De Judæis post Christi adventum notum est, non habuisse eos ulla miracula, et id unum de piscina, quod adhuc durabat Christo prædicante, postea interiisse.

De Mahumetianis testatur Damascenus lib. de eorum hæres. circa finem, Mahumetum

nullo testimonio probare potuisse suam legem. Et in Alcorano ipse fatetur Christi miracula, sibi gladium esse datum: tamen cap. 64. dicit, tantum semel in luna nescio quod miraculum fecisse, non enim clare explicat. Expositores autem dicunt aliquando lunam in duas partes fuisse divisam, tunc Mahumetum eam in manus accepisse, et reparatam ad cælum remisisse, sed neminem fuisse, qui videret hoc miraculum, nisi auctorem, id est, Mahumetum.

De falsis Prophetis, et Hæreticis non minus est certum, eos et sepe miracula facere conatos, et semper spe sua esse frustratos. Nota est Historia Prophetarum Baal, qui ignem de cælo deducere voluerunt per invocationem Baal; nec tamen potuerunt quod tamen verus Propheta Elias per invocationem veri Dei nullo negotio effecit. Vide lib. III Regum cap. 18.

Pari ratione delusum Simonem Magum scribit Hegesippus lib. III de exordio Hierosol. cap. 2. nam et mortuum excitare, et per aerem volare tentavit, sed nihil ei successit. Manichæum frustra conatum filio Regis ægrotanti scytilam afferre scribit Epiphanius hæresis 66. Cyrolam Patriarcham Arianorum plane excæcasse miserum quemdam, qui se cæcum fixerat, et ab eo presidium implorabat, scribit Gregorius Turonicus lib. II histor. Francorum, cap. 3. Enomianum quemdam a S. Machario victum in contentione de suscitatione hominis mortui, scribit Joannes Cassianus collatione XV, c. 3. Polychronium Monothelitam frustra sudasse in excitatione alterius cujusdam defuncti, testantur publica acta sextæ Synodi, act. 15.

De Donatistis quod contra se miracula fecerint, dum ampullam Chrismatis projecerunt in saxa, quæ Angelica manu sustentata frangi non potuit, et dum Eucharistiam canibus dare voluerunt, et ipsi ab istis canibus descripti sunt, scribit Optatus l. II contra Parmenianum.

De Thimothæo Æluro Eutychieano scribit Theodorus lector lib. I. collectaneorum, per multas noctes cum habitu nigro indutum per cellas Monachorum discurrens, dicentem: se esse Angelum a Deo missum, ut illis significaret, ne Proterio (is erat vir sanctus, et Catholicus Episcopus Alexandriae) communicarent; sed ejus loco Timotheum Ælurum Episcopum designarent.

(1) Hebr. X, 38.

De quodam Iconomacho scribit Paulus Diaconus lib. ult. rerum Romanarum, eum in sepulchro quodam inclusum, inde Constantinum Iconomachum laudibus in celum vehere cœpisse, ut nimirum ita quasi mortuorum responsis hæresis confirmaretur.

De nostri sæculi hæreticis idem omnino constat. Nam in primis Lutherus his tentavit miraculum facere: voluit aliquando de quadam discipula sua Diabolum ejicere, sed periculum fuit, ne ipsa a dæmone occideretur. Vide Staphylum, qui interfuit in absoluta responsione.

Rursum, (ut scribit Joannes Cochleus in actis Lutheri anno 1523.) Nesenum in Albi misere submersum, spe miraculi Lutherus vanis immurmurationibus frustra in vitam revocare tentavit. Sed quamvis viventis miracula non successerint, idem tamen post mortem miraculo insigni claruit. Nam ejus cadaver cum deferretur in media hyeme, quo tempore corpora mortua in multis dies conservari solent, et esset inclusum in arcustanna optime clausa; ut Wittenbergæ sepeliretur, tam tetrum odorem spirare cepit, ut nemo eum ferre potuerit. Proinde coacti fuerunt corpus relinquere in itinere. Vide historiolum de morte Lutheri, quæ solet annexi libro Cochleæ de vita, et actis ejusdem Lutheri.

Aliud miraculum refert Felicianus Ninguarda in libro contra Annam Burgensem, et Lindanus in Dubitatio, et Alanus Copus lib. VI Dialogorum ejusdem Ministri, qui in finibus Poloniæ et Hungariæ anno 1558. excitare voluit hominem, nomine Mattheum, quem ipse persuaserat, ut se mortuum fingeret, et revera mortuum effecit. Simile narratur de Calvino ab iisdem, sed fusiùs a Hieronymo Bolseco in vita Calvini, cap. 43. ex quo hinc pauca inserere placuit.

« Præterire, inquit, non debeo vafra ejus, et subtile machinationem, qua tum usus est, cum quemdam, cui Bruleo nomen, et patria Ostanum, in vitam revocare cogitaret, molireturque, ut sancti atque gloriosi Dei Propheta, miraculorumque patris nomen sibi, et famam pararet. Historia talis est; is, quem dixi Bruleus Ostuno Genevam demigrarat, et cum inops esset ipse, et uxor ejus, Calvini gratiam aucupabantur, ut ei commendati, pecuniam pauperum fierent participes. Ei Calvini vitæ subsidia benigne pollicetur, si ipsi contra suam operam sibi non

negarent ad rem quandam, quam per eos fieri vellet: sed opus esse fide, et magna taciturnitate. Viciis illi ad id quod jubere vellet promptos se offerunt, et quemadmodum a Calvino instructus fuerat, miser hic Bruleus morbum simulat. Ministri pro concione populo commendant, ut precibus juvenent, et elemosinis paupertati succurrerent. Non diu post personam mortui induit; et mortuum se simulat. Hic Calvinus clam admonitus, quasi tum omnium rerum ignarus deambulatus prodit; sed comitatus magna caterva amicorum, postquam eo ventum esset, ubi clamores, et ejulatus uxoris, quæ misellam, et desolatam egregie exprimebant, exaudiret, quidnam hoc esset, sciscitatus, domum ingreditur, ubi in genita ipse, et reliqua caterva provolvitur, precibusque alta voce profusis Deum obtestatur potentiam suam ostendere et mortuo huic vitam restituere, gloriamque suam sic universo populo declarare vellet, simulque manifestum facere se (Calvinum) peculiarem, sibi gratum servum esse, et a se ad Evangelii sui ministerii atque Ecclesiæ reformationem singulariter, et vere vocatum. Post quas preces ad mortuum appropinquat, et miseri hominis manu apprehensa in Dei nomine imperat, ut se erigat: repetit iterum, sæpiusque eosdem sermones voce etiam altius elevata. Quid fit? neque audit, neque loquitur, neque se commovet mortuus. Justo enim Dei iudicio, qui fucos, mendaciæque detestatur, is, qui se mortuum simulabat, vere esse mortuum repertus est. Et uxor, quidquid cum agitare, quomodocumque impelleret, neque vocem extorquere, neque ut se commoveret, efficere potuit; sed totus frigebat, rigebat totus. Quo animadverso plorare, ululatus serio edere et ex animo cepit ululare, et in Calvinum invecta, impostorem eum, sicarium, latronem, qui maritum interemisisset, appellans, ex ordine rem, quo modo erat gesta, clara atque voce exposuit. » Et infra: « Negent hoc quantum velint Calvini mancipia, exploratum et cognitum satis fuit, veritasque rei probata, imo per ipsammet uxorem confirmata. »

Possimus ergo his opponere quod ait Tertullianus in libro de præscript. : « Si alium Deum prædicant, cur ejusdem rebus, et literis utuntur, contra quem prædicant? Si eundem, quomodo aliter? Alioqui probent se novos Apostolos: dicant Christum iterum descendisse, et dedisse eis virtutem eadem

signa edendi. Volo igitur, inquit, virtutes eorum proferre, nisi quod agnosco maximam virtutem eorum, qua Apostolos in perversum æmulantur? Illi enim de mortuis suscitabant, isti de vivis mortuos faciunt. »

Respondet Calvinus in præfat. institut. et alii, nos injuriam eis facere, quod ab eis miracula exigimus, cum ipsi doctrinam antiquam, et innumeris miraculis ab Apostolis, et Martyribus confirmatam prædicent.

At contra; nam ostendimus supra doctrinam eorum esse novam, et pugnantem cum tota antiquitate. Deinde constat eos saltem aliter docere, quam doceant ordinarii pastores Ecclesiæ; Constat etiam eos non missos ab ordinariis pastoribus; ergo non tenemur eos recipere, nec tuto possumus, nisi suam missionem, et apostolatam probent divino testimonio.

Respondet, Joannem quoque Baptistam missum extraordinarie, et tamen signum nullum fecisse, ut dicitur Joan. X.

At quamquam Joannes ipse non fecit miracula, tamen in eo facta sunt a Deo multa, et magna. Primum quod natus de annu, et sterili: deinde quod pater ejus obmutuit, et postea soluta est lingua ejus in nativitate filii: quod in utero exultavit: quod a puero in desertis locis vixit. Luc. I. Deinde Joannes erat filius Sacerdotis, et proinde Sacerdos, et ordinarius minister. Præterea nihil docuit contra communem doctrinam, neque se a cæteris sacerdotibus, et populo separavit. Et quamquam Principes, et Pharisei eum odissent, quia Christum prædicabat, tamen interrogati a Christo, Mat. XXI. quid sentirent de Baptismo Joannis, non sunt ausi illum improbare. Denique Josephus lib. XVIII. antiquit. cap. 10. testatur Joannem a Judæis habitum inter præcipuos viros, justitiæ et probitatis causa. Unde mendacium est, quod Centuriatores dicunt, Cent. I, lib. I, cap. 10, col. 363. Joan. habitum a sacerdotibus, et Phariseis pro hæretico.

Veniamus nunc ad alteram partem, ac nostram Ecclesiam esse veram Dei Ecclesiam demonstramus ex miraculis, quæ singulis ætatibus habuit plurima, et testatissima: Ac primum de undecim primis sæculis planum est ex XI tomis histor. Ecclesiasticæ Magdeburgensium. In singulis enim centuriis illis, c. 43. annotat ex auctoribus illorum temporum omnia miracula, et in singulis sæculis inveniunt miracula plurima in confirmationem dogmatum nostrorum, ut

confessionis Sacramentalis, reliquiarum, imaginum, Eucharistiæ, Pontificatus, monachatus, invocationis sanctorum etc. ipsi enim hos titulos ponunt. Et quamvis postea subjungant, illa omnia fuisse dæmonum illusiones, vel falsas narrationes; tamen nihil asserunt, quod id probent, nisi quod ea miracula pugnant cum Evangelio Lutheri.

Proderit tamen breviter annotare, quomodo omnibus sæculis Ecclesia miraculis claruerit, ut etiam nunc intelligamus eam esse veram Ecclesiam, quæ antiquæ similis est, id est, in qua durat hoc donum. Primo sæculo habemus miracula Christi et Apostolorum in Evangelis, et Actis.

Secundo sæculo habemus miracula Christianorum militum in exercitu M. Antonini, de quo vide Tertul. in lib. ad Scapulium, et in Apolog. cap. 3. Euseb. lib. V hist. cap. 3 et Oros. lib. VII hist. cap. 13. et ipsam epistolam Imperatoris, ad Justini opera adjunctam.

Tertio sæculo habemus miracula Gregorii Thaumaturgi, de quibus vide Basilium libro de Spiritu sancto, cap. 29. Gregorium Nysenum in vita ejus. Hieronymum de viris illustribus, et Eusebium ex versione Ruffini lib. VII, cap. 25.

Quarto sæculo habemus miracula Antonii, Hilarionis, Martini, Nicolai, et aliorum, scripta ab Athanasio, Hieronymo, Sulpitio, et aliis.

Quinto sæculo habemus miracula plurima, quæ describit Augustinus facta suo tempore, lib. XXII de civitate Dei, cap. 8.

Sexto sæculo habemus miracula, quæ narrat Gregorius in Dialogis, ubi narrat duo facta a Romanis Pontificibus, Joanne, et Agapeto, lib. III, c. 2 et 3.

Septimo sæculo miracula facta in Anglia a S. Augustino, et sociis, de quibus Gregorius lib. IX, epist. 38. et Beda lib. I hist. cap. 31. Item ab Oswaldo Rege per lignum crucis lib. III, cap. 2.

Octavo sæculo miracula S. Cuthberti, et S. Joannis in Anglia, teste Beda lib. IV et V hist.

Nono sæculo miracula Tharsii, scripta ab Ignatio Nicæno. Item alia innumerabilia omnis generis facta in civitate Suesionensi in translatione reliquiarum S. Sebastiani Martyris, quæ facta est anno Domini 826. De qua vide annales Francorum, scriptos summa fide ab auctore, qui illo ipso tempore floruit.

Decimo sæculo miracula S. Romualdi, scripta a B. Petro Damiani: Item Wenceslai Regis Bohemorum, S. Udalrici, et S. Duns-tani, de quibus vide Surium.

Undecimo sæculo miracula S. Eduardi Regis et Virginis, S. Anselmi, Gregorii Papæ VII, et aliorum. Post illa undecim sæcula.

Duodecimo sæculo claruerunt in Ecclesia Catholica miracula B. Malachias, et B. Bernardus. De Malachia Episcopo legato Pont. Rom. sic scribit Bernardus in vita ejus, postquam narravit multa ejus miracula: « Quo, inquit, antiquorum genere miraculo-rum Malachias non claruit! Si bene adverti-mus pauca ipsa, quæ dicta sunt, non pro-phetia defuit illi, non revelatio, non gratia sanitatum, non mutatio mentium, non deni-que mortuorum suscitatio. »

Beatus autem Bernardus Monachus; et pa-ter Monachorum, ac Romanis Pontificibus addictissimus, pluribus miraculis claruit, quam ullus Sanctorum, quorum vitæ scriptæ exstant. Nam una die in Constantiensi diece-si constat eum illuminasse cæcos undecim, curasse mancos decem, et claudos decem et octo, ut scribit Gotfridus, qui cum ipso vixit, lib. IV, cap. 4. vitæ ejus. Et præterea om-nes quique libri plenissimi sunt miraculis, ut difficile sit eorum numerum inire.

Decimotertio sæculo claruerunt in Ecclesia Catholica multi, sed præcipue B. Franciscus, cujus vitam miraculis plenissimam scribit B. Bonaventura: Item B. Dominicus, cujus vita, etsi negligentius scripta fuit, tamen constat eum tres mortuos excitasse. Clarue-runt eodem sæculo miraculis B. Petrus Mar-tyr, et B. Thomas ex ordine Prædicatorum, et B. Antonius, ac B. Bonaventura ex ordine Minorum, de quibus vide Antoninum 3. par hist. tit. XXIII et XXIV et ad finem ejus sæ-culi claruit miraculis plurimis S. Coelestinus V, Pontifex Romanus tam ante Pontifi-catum, quam postea, ut scribit in ejus vita Petrus Cardinalis Cameracensis.

Decimoquarto sæculo claruerunt miraculis etiam multi, sed præcipue, S. Catharina Se-nensis, S. Nicolaus Tolentinas, de quibus vide Antoninum, ubi supra.

Decimoquinto sæculo claruit S. Bernardus, item S. Vincentius vivus, et mortuus miraculis plurimis, adeo ut B. Antonius 3. parte hist. tit. XXIII dicat, constare de 38. mortuis per eum excitatis. Idem B. Antonius eodem sæculo miraculis claruit, cujus vita exstat apud Surium.

Denique hoc nostro sæculo claruit in pri-mis S. Franciscus de Paula plurimis miraculis, ut in Bulla Canonizationis scribit Leo X. Pont. quæ Bulla exstat apud Surium. Claruit etiam in Indiis omni genere miraculorum B. Pater Franciscus Xaverius Societatis Jesu Presbyter. Constat enim ex Indicis litteris, quas si, qui cum eo versabantur, huc mise-runt, ab eo paralyticos, surdos, mutos, cæcos esse curatos, mortuum quoque ad vitam revocatum, et cum mortuus deferretur ad insulam Goam ex Malacca, maris tempesta-tem sedatam. Denique corpus ejus post 15. menses a morte integerrimum, et suaviter olens repertum, cum tamen jacuisset per multos menses calce obrutum; nec dubium est, quin usque ad hanc diem integrum et incorruptum conservetur.

Conferantur ista cum Lutheri vita, et morte. Lutherus deserit Monasterium, ducit uxorem post votum continentia; bellum indicit Papæ; Franciscus ingreditur ordinem religiosum, servat diligentissime votum continentiæ; obligat se Papæ voto obedientiæ peculiari, et ab eo missus in extremas mûn-di oras proficiscitur. Certe isti contrariis îti-neribus incedunt, ut necesse sit alterum eorum aberrare a recta via. Quis poterit melior esse judex, quam Deus, qui scrutatur renes et corda? Quomodo autem potuit Deus apertius sententiam suam explicare; quam tribuendo uni donum singulare miraculo-rum, et conservando corpus ejus præter natu-ræ ordinem perpetuo incorruptum, cum interim alter ne unam quidem mensem ex-citare poterit, et corpus ejus præter natu-ræ etiam ordinem subito putrescere cœperit, idque in hyeme, quando gelu omnia rige-bant, et ita putrescere, ut intra arcam stam-neam foetor contineri nequiverit?

Merito igitur Augustinus libro de utilitate credendi, cap. 17. et libro contra epistolam fundamenti, cap. 4. dicit, se teneri in Eccle-sia vinculis miraculorum; et Richardus de S. Victore lib. I de Trinitate, cap. 2. audeat dicere: « Domine, si error est quod credi-mus, a te decepti sumus; ista enim in nobis îis signis et prodigiis confirmata sunt, quæ non nisi a te fieri poterunt. »

Sed respondeat Calvinus in præfatione Ins-titutionis, et Magdeburgenses in singulis fere Centuriis, miracula Sanctorum nostrorum vel esse ficta, vel imaginaria, id est, vel non ita res contigisse, et falso narrari ab histo-ricis, vel si contigerunt, esse prestigias dæ-

monum. Quocirca Magdeburgenses Cent. V, c. 10. col. 1393. dicunt, si vera sunt, quæ de miraculis B. Martini scribit Sulpitius, B. Martinum sine dubio fuisse necromanticum. Et quidem esse hæc miracula ficta, non pro-bant, sed dicunt solum.

Fuisse autem demonum præstigias, ex eo probare nituntur, quod vera miracula con-firmant Evangelium, ut constat Marci ulti-mo; ista autem evertunt Evangelium, et con-firmant idololatriam, id est, reliquiarum, et imaginum cultum, Sanctorum invocationem, Missam, et alia id genus. Addunt secundo, ex miraculis non sumi argumentum firmum ad probandam veram fidem, id quod probant quatuor argumentis. Primo, quia etiam Antichristus faciet signa, et prodigia magna, Matth. XXIV, Apocalyp. XIII, et II. Thes-sal. II.

Secundo, quia Augustinus tractatu 13. in Joam dicit, non esse credendum Donatistis etiam miracula faciant; ubi per contemp-tum vocat eos mirabiliarios; et libro de uni-tate Ecclesie, cap. 16. postquam docuit non esse credendum miraculis Donatistarum, addit, nec etiam miraculis Catholicorum: « Quæcumque, inquit, talia in Catholica fiunt, ideo sunt approbanda, quia in Catho-lica fiunt: non ideo ipsa manifestatur Eccle-sia, quia hæc in ea fiunt. »

Tertio, quia olim ad sepulchrum Hiere-miæ fiebant miracula, opera Dæmonum; quod inde patet, quia fiebant in eorum utili-tate, qui Hieremiam pro Deo, sacrificiis, divinisque honoribus colebant.

Quarto, quia ex Suetonio constat Vespasianum Imperatorem cæco lumen, et claudogressum aliquando reddidisse. Item ex So-crat. lib. VII hist. cap. 17. proferunt Centu-riatores Magdeburgenses Cent. V, cap. 13, col. 1463. miraculum Pauli Episcopi Nova-tiani; nec tamen, inde colligere licet veram fuisse religionem, quam Vespasianus, aut Novatiani colebant.

Sed respondeamus ad singula. Ad primum cum negant facta esse miracula, quæ a nostris referuntur. Respondeo, impuden-tissime negari. Stultum enim est credere potius Calvino et Illyrico de historiis antiquis, quibus non interfuerunt, quam Bernardo, Bonaventuræ, Antonino, qui interfuerunt. Præterea, ut S. Augustinus respondit, Pa-ganis negantibus historias miraculorum nos-

trorum lib. X de Civit. Dei, cap. 18. si liceat absque ulla ratione negare facta olim mira-cula peribit fides omnium librorum, et tol-leitur non solum nostra, sed etiam omnis alia religio. Omnes enim, qui Dei habitum, ope-ribus mirabilibus, a doctis viris conscriptis, divinitatem suam, sive veram, sive falsam, mundo persuaserunt.

Ad secundum, cum dicunt esse præstigias Dæmonum, Respondeo, in primis hæc esse veterem calumniam; sic enim Scribæ et et Pharisæi loquebantur de miraculis Chris-ti, Matth. XII, et Pagani de miraculis mar-tyrum, quos magos et necromanticos vocare solebant; et Ariani, Eunomiani, Vigi-lantiani de miraculis Catholicorum, ut testantur Ambrosius in serm. de SS. Gervasio et Protasio, Hieronymus cont. Vigilantium, et Victor lib. II de persecut. Wandalica. De inde nullam habet probabilitatem, quod SS. Martinus, Franciscus, et alii quidam, qui simplicissimi erant, magica arte uterentur.

Sed, inquit, ista miracula evertunt Evangelium. Respondeo, verum est, sed Calvini, non Christi, vel probent ipsi quod tam audacter affirmant. Nec minus facile re-felluntur illa argumenta postrema, quibus probant, miracula non facere certam fidem.

Ad primum respondeo, miracula Anti-christi fore mendacia, ut Apostolus dixit II. Thessal. II, id est, non vera et solida, sed apparentia, vel mirabilia hominibus, non ta-men absolute miracula, qualia arte Dæmo-nis fieri possunt. Id patet ex Apocalypsis c. XIII, ubi pro maximis Antichristi miraculis ponitur, quod faciet ignem de cælo descen-dere, et ut imago bestie loquatur. Hæc autem facillima esse Diabolo, palam est: At miracula Sanctorum sunt illuminationes cæcorum, curationes claudorum, excitationes mortuorum: quæ non nisi ejus virtute fieri possunt, de quo canimus in Psalm. CXXXV: *Qui facit mirabilia magna solus* (1).

Ad secundum dico, miracula Donatista-rum, quæ Augustinus contemnit, non fuisse miracula talia, qualia Sanctorum sunt, sed occultas quasdam visiones tantum, quas sine ullo teste jactabant se vidisse; qualis fuit visio Zwinglii, qui in lib. qui inscribitur sub-sidium de Eucharistia, dicit se vidisse spi-ritum, sed non potuisse discernere, esset ne albus, an niger: qualis est etiam visio, quæ narratur in libro qui inscribitur querela, vel

(1) Psal. CXXXV, 4.
Tom. II.

somnium Lutheri, ubi Lutherus narratur apparuisse quibusdam Lutheranis, fristique vultu conquestus, quod tam se, quam doctrinam suam discipuli sui brevi essent deserturi. Itaque non sine causa ea miracula S. Augustinus vocat fabulas.

Quod autem Augustinus maximi faciat vera miracula, patet ex lib. XXII de Civit. Dei, cap. 8, ubi contra Paganos adducit miracula maxima, facta ad reliquias Sanctorum, præcipue Stephani Protomartyris.

Ad id, quod Augustinus dicit, Ecclesiam non demonstrari ex miraculis, sed ex Scripturis, respondeo, Augustinum contrario modo loqui in lib. cont. epist. fundamenti, cap. 4 et 5, ubi dicit, Ecclesiam demonstrari ex miraculis, non ex Scripturis, imo Scripturas demonstrari ex Ecclesia. Ne igitur seculum pugnet, dicendum est, in utroque loco eum loqui ex hypothesi. Quia enim Manichæi admittebant miracula, et negabant Scripturas (nam veterem dicebant esse a Diabolo, novam dicebant esse totam corruptam a falsariis) Augustinus in lib. cont. epistol. fundamenti Manichæorum, ex miraculis demonstrat Ecclesiam, deinde ex Ecclesia demonstrat Scripturam. Sed quia Donatistæ credebant Scripturæ tam veteri, quam novæ, et jactabant suas visiones, contemnentes miracula Ecclesiæ, ita Augustinus cont. Donatistas alia via procedit, et ex Scripturis demonstrat Ecclesiam, deinde per Ecclesiam vult judicari de miraculis.

Est autem observandum, recte demonstrari ex miraculis Ecclesiam, et ex Ecclesia miracula, sed diverso genere demonstrationis; quemadmodum ex effectu demonstratur causa, et ex causa effectus. Nam ex miraculis demonstratur Ecclesia, non quoad evidentiam, vel certitudinem rei, sed quoad evidentiam et certitudinem credibilitatis. Cujus rei ratio est, quia ante approbationem Ecclesiæ, non est evidens aut certum certitudine fidei de ullo miraculo, quod sit verum miraculum; tamen est tale, ut evidenter faciat rem credibilem. Et quidem, quod non sit evidens, patet, quia tunc fides esset evidens; quod non sit certum certitudine fidei, patet, quia non constat nobis certitudine, cui non possit subesse falsum, illam non esse illusionem Dæmonis. Dæmon enim etsi non potest facere vere miracula, tamen potest facere apparenter etiam maxima queque.

Cur ergo (inquires) tenebantur credere Christo prædicanti, qui ejus miracula vide-

bant? Respondeo, quia homo non potest salvari sine fide Christi: et ideo tenetur accipere eam fidem, ut medium ad salutem suam necessarium. Noluit autem Deus obligare homines, ut crederent incredibilia, sed solum quando per miracula, et similia motiva fides facta est credibilis: at ex Ecclesia demonstratur miraculum, quoad certitudinem rei, quia, quando Ecclesia declarat miraculum factum, esse verum miraculum, certi sumus ita esse.

Ad tertium dico, mendacium esse Calvini, quod populi coluerint Hieremiam sacrificiis, divinisque honoribus. Nam nullum testem adducit hujus rei, nisi quod in margine ponit (Hieronymus præfatione in Hieremiam). Cæterum, neque in præfatione Hieronymi in Hieremiam, a se translaturam, neque in præfatione Commentariorum Hieremias ulla mentio fit hujus historiae. Præterea exstat alia quædam præfatiuncula in Bibliis Benedicti, Hieremias præfixa, ad quam videtur Calvinus respexisse. Sed ea non est Hieronymi, neque in ea fit mentio sacrificiorum, divinarumque honorum; sed solum, quod miracula facta sint ad sepulchrum ejus. Denique Epiphanius et Isidorus in vita Hieremias, dicunt quidem miracula facta; sed de sacrificiis, divinisque honoribus nihil dicunt.

Ad quartum respondeo, nec cæcum vere, nec vere claudum a Vespasiano esse curatum. Nam, ut scribit Cornelius Tacitus lib. IV hist. interrogati Medici, an morbi duorum illorum curabiles essent; responderunt, esse curabiles: « Medici, inquit, varia disserere; huic non exesam vim luminis, et redituram, si pellantur obstantia, illi elapsos in pravum artus, si salubris vis adhibeatur, posse integrari. » Igitur mirum non est, si morbi curabiles naturaliter, opera Diaboli curati fuerint. Adde, quod, ut Tertullianus docet in Apologetico, cap. 22. credibile est, totum illum morbum fuisse a Diabolo, qui insidens in oculo unius, et alterius tibia, impediēbat usum eorum membrorum: idque eo fine, ut videretur sanare, cum desideret nocere.

Ad postremum de miraculo Novatiani respondeo, miraculum factum esse non in confirmationem fidei Novatiani, sed Catholici Baptismi. Id enim pro miraculo scribit Socrates, quod cum ad Paulum Episcopum Novatianum venisset quidam Judæus impostor, ut ab eo baptizaretur, et apud se Baptis-

sum irrideret, continuo tota sacri fontis aqua evanuit. At non fuisse hoc miraculum Novatiani erroris, sed veri Baptismi perspicuum est ex eo, quod idem Socrates subjungit, pognitum paulo post fuisse, eum Judæum jam antea baptizatum ritu Catholico ab Attico Episcopo Constantinopolitano. Itaque Deus, quia noluit irrideri Baptismum, in Ecclesia rite susceptum, non permisit impostorem Judæum ab hæretico Episcopo iterum baptizari.

CAPUT XV.

Nota duodecima.

Duodecima nota est lumen propheticum. Sicut enim Christus Marci ult. promittit Ecclesie donum miraculorum, ita etiam Joel II, exponente Petro Act. II, promittit donum prophetiæ, quod certe est maximum; cum certum sit, neminem cognoscere futura contingentia, excepto Deo, Isaia XII: *Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, et sciens quia Dii estis vos* (1). Et e contrario Deut. XVIII ponitur tamquam nota falsæ doctrinæ, si Propheta prædixerit aliquid, et non evenierit.

Jam apud Ethnicos et Hæreticos nulla fuerunt vera vaticinia, sed multa falsa, nisi forte fierent in testimonium nostræ fidei, ut fuerunt vaticinia Sybillarum et Balaam. Etsi enim Ethnici habuerunt plurima oracula Apollinis, tamen illa, vel per ambages respondebant, quando scilicet Apollo non sciebat revera, quid esset futurum; vel ea prædicebant, quæ Dæmones ipsi facturi erant; vel ea, quæ cepta erant fieri, ignorantibus nuntiabant tamquam futura; vel demum ea prædicabant, quæ naturales habent causas nobis ignotas; illis autem notas propter majorem naturæ subtilitatem. De qua re vide S. Athanasium, in vita S. Antonii, S. Augustinum lib. de divinatione Dæmonum, et Theodoretum lib. de oraculis.

Hæretici quoque, quotiescumque aliquid prædicere voluerunt, decepti sunt. Id patet de falsis Prophetis in Testamento veteri, III. Reg. XXII. Tempore autem novi Testamenti

fuit olim Montanus, qui Propheta videri voluit cum duabus Prophetissis Prisca et Maximilla, et prædixerunt bella, et nescio quæ alia tunc futura; sed plane contrarium accidit, ut notat Eusebius lib. V hist. cap. 16 et 18.

Nostris temporibus Lutherus, quem Lutherani constanter Prophetam Germanicum, et Eliam vocant, apud Cochleum in actis Lutheri anni 1525 prædixit fore, ut, si ipse adhuc per duos annos suam doctrinam prædicaret, evanesceret Papa, Cardinales, Episcopi, Monachi, Moniales, turres, campanæ, Missæ etc. et tamen prædicavit postea non duos, sed fere 22 annos; obiit enim anno 1546, et tamen non evanuerunt Papa, Cardinales, Episcopi, Monachi etc. Ibidem Cochleus refert de Thoma Muncero, qui se Geodeonem vocabat, et infinitos rusticos armaverat contra Principes Germaniæ, quod prædixerit certam victoriam suis, et se in manica excepturum omnes globos tormentorum bellicorum, et tamen paulo post casi sint fere omnes rustici, et Thomas captus, et securi percussus. Idem Cochleus in actis Lutheri anni 1533 scribit, tam constanter asservisse Lutheranorum Prophetas, illo anno futurum diem ultimi judicii, et ipsum etiam diem designasse, ut multi nec arare, nec serere voluerint; qui tamen mendaces inventi sunt.

At in Ecclesia Catholica præter Prophetas Testamenti veteris, et eos qui fuerunt primis quingentis annis a Christi adventu, ut Agabum, de quo Actor. XI, et Gregorium Thaumaturgum, de quo Basilius lib. de Spiritu sancto, cap. 29. et Antonium, de quo Athanasius in ejus vita, et Abbatem Joannem, de quo Augustinus lib. V de Civ. Dei, cap. 26. fuerunt etiam posterioribus sæculis, quibus juxta Lutheranos perierat apud Romanos Ecclesia, veri Prophetæ, et quidem Monachi ac Romano Pontifici addicti. De S. Benedicto ita scribit Gregorius lib. II Dialog. cap. 45: « Benedictus, inquit, Regem de suis acibus increpavit, atque in paucis sermonibus cuncta, quæ illi erant eventura, prænuuntiavit dicens: Multa mala facis, multa mala fecisti, jam aliquando ab iniquitate conquiesce. Equidem Romam ingressurus es, mare transitarus, novem annis regnans, decimo morieris. » Quæ omnia completa se vidisse ibidem Gregorius testatur.

(1) Isaï. XLII. 23.

De S. Bernardo scribitur in ejus vita lib. IV, cap. 3. cum quatuor hominibus prædixisset conversionem, tribus de ea nihil cogitantibus, quarto etiam ab ea re alienissimo; Quæ omnia, sicut prædixerat, evenerunt. Sed mirabile est prorsus, quod ibidem de nobili quodam viro narratur; nam cum pro ejus conversione, ut S. Bernardus oraret, quidam illius filius peteret, respondit Sanctus: « Ne timeas, ego illum probatum Monachum in hac Claravalle sepeliam. » Quot sunt in hac una sententia vaticinia? Nam et Monachum illum aliquando futurum, et in ordine monastico usque ad mortem perseveraturum, et sancte, ac pie diem extremum clausurum, idque ante ipsum Bernardum, et in Claravalle, et ipsius Bernardi manibus sepeliendum. Sex vaticinia sunt inter se diversa, et omnia tamen, nec sine singulari Dei providentia, impleta. Sic enim auctor pergit: « Et perfectus, inquit, Monachus factus est, et a Patre sancto (sicut ipse prædixerat) in Claravalle sepultus: tamquam enim mori illo agente non posset, quinque mensibus infirmatus, et celeberrimum, imo continuum responsum mortis in seipso habens, sustinuit, donec Pater sanctus rediret, qui, ut olim promiserat, eum traderet sepulture. »

S. Franciscus (ut scribit in ejus vita B. Bonaventura) cum Christianus exercitus certo die cum Saracenis pugnaturus esset, admonuit Duces, ne eo die pugnarent: sibi enim a Deo revelatum, victoriam hostibus eo die cessuram. Sed cum contemnerent Duces beati Francisci monita, cæsi fusique sunt Christiani inaudita strage. Addi possent multa alia ejusdem generis; fere enim nulli coluntur in Ecclesia sancti homines, qui simul cum miraculis, non etiam hoc dono clauerint. Sed hæc pauca hoc loco sufficient.

CAPUT XVI.

Nota decimatertia.

Decimatertia Nota est confessio adversariorum. Tanta enim est vis veritatis, ut etiam adversarios cogat interdum sibi testi-

(1) Deut. XXXII, 31.

monium dare, juxta illud Deut. XXXII: *Non enim est Deus noster ut Dii eorum, et inimici nostri sunt iudices* (1). Jam nusquam inveniuntur Catholici laudasse aut approbasse doctrinam aut vitam ullorum Ethnicorum aut hæreticorum. Scimus enim, unam tantum esse veram fidem, et sine ea nullam esse veram justitiam. Itaque nos constanter asserimus, errare omnes, qui doctrinam nostram non sequuntur. At non sic de nobis loquuntur Pagani, Judæi, Turcæ, Hæretici.

De Paganis multa testimonia sunt. Plinius II, in epist. ad Trajanum, lib. X epistolarum scribit, Christianos omnia vitia detestari, sanctissimeque vivere, et hoc solum in eis posse reprehendi, quod nimis facile pro Deo suo vitam profundant, quodque horis antelucanis surgant ad canendas laudes Christo. Tertullianus in Apologet. cap. 1 et 2. testatur, Paganos noluisse discutere causam Christianorum, sed damnari sine discussione, quia sciebant, se in eis nihil mali reperuros; et cap. 5 et 6. affirmat, eos Imperatores, qui sunt habiti optimi, fuisse Christianos; ut M. Aurelium, Vespasianum, Antoninum Pium; eos autem persecutiones movisse, qui sunt habiti pessimi, etiam ab ipsis Gentilibus, ut Neronem et Domitianum.

Extat quoque epist. Marci Aurelii Imperatoris, in qua testatur, in Germania cum per dies quinque siti laboraret exercitus, et essent Romani circumdati ab incredibili multitudine Germanorum, ut esset impossibile humanis viribus evadere; tunc se ad Deos patrios confugisse, sed frustra; deinde aliquot milites Christianos, qui erant in exercitu, rogasse, ut etiam ipsi Deum suum orarent. Porro vix illos in genua ad orationem procubuisse, cum statim de cælo in Romanos quidem jucundissimus imber descendit; in hostes vero ignis et grandis permixta: cujus epistolæ meminit Tertullianus in Apologet. cap. 5. et in lib. ad Scapulum, et nuper inventa est, et impressa in operibus Justinii.

Denique, S. Antonium, S. Hilarionem, et S. Martinum fuisse honori et reverentiæ Paganis, scribunt Athanasius, Hieronymus, et Sulpitius, in eorum vitis.

De Judæis habemus in primis testimonium Josephi lib. XVIII antiquit., cap. 6. ubi affirmat, Christum plusquam hominem fuisse, et vere Messiam esse. Philo scripsit librum in-

signem de laudibus eorum Christianorum, qui sub Marco Evangelista in Ægypto vivebant; quem librum scriptum de laude Christianorum, non de secta aliqua Judaica, ut putant Centuriatores Cent. I, lib. II, cap. 3, col. 18. testatur Eusebius lib. I histor. c. 16. Epiphanius hæres. 29. Hieronymus de viris illustribus in Philone. Sozomenus I. I, c. 12. et Beda præfatione in Marcum.

Mahumetus in Alcorano, cap. 2. docet, Christianos salvari; et cap. 4. dicit, Christum maximum esse Prophetarum, et ipsam Dei animam habere. Testatur quoque S. Bonaventura, Sultanum Ægypti, licet Mahumetanum, in summo honore ac reverentia habuisse B. Franciscum, quem tamen sciebat Christianum et Catholicum esse.

Idem de hæreticis dici potest. Nam B. Benedictum Catholicum a Rege Totila Ariano summo honore affectum, ut verum Dei servum et Prophetam, scribit S. Gregorius I. II Dialog. cap. 15. Et Lutherus jam hæreticus existens, sic scribit in lib. contra Anabaptistas, qui in odium Papæ rejiciunt Baptismum parvulorum: « Nos, inquit, fatemur, sub Papatu plurimum esse boni Christiani, imo omne bonum Christianum, atque etiam illinc ad nos devenisse. Quippe fatemur in Papatu veram esse Scripturam sacram, verum Baptismum, verum Sacramentum Altaris, veras claves ad remissionem peccatorum, verum prædicandi officium, verum Catechismum, ut sunt, oratio Dominica, decem Præcepta, articuli Fidei. Dico insuper, sub Papatu veram Christianitatem, imo verum nucleum Christianitatis esse. » Hæc ibi. Ubi si nobis nucleum tribuit, certe sibi nihil servat, nisi corticem vel putamina.

Calvinus Institut. cap. 10, §. 47. vocat Bernardum pium scriptorem. At certe Papista fuit Bernardus, et nemo est pius sine vera fide. Philippus in Apologia art. 3 et 27 Confessionis Augustanæ, vocat sanctos Bernardum, Dominicum, et Franciscum, quod idem facit Lutherus in libro de abroganda Missa, prope finem. Item, ut scribit Cochleus in actis Lutheri, anni 1531, cum post multa prælia inter Catholicos et hæreticos Helveticos pax componeretur in I. art. Concordiæ hæretici scribebant, se velle deinceps dimittere confederatos suos quietos circa veram, indubitam, et Catholicam fidem suam: Catholici autem scribebant, se

velle dimittere confederatos suos quietos circa fidem eorum; nihil vero addebant de vera, indubitata, vel Catholica.

CAPUT XVII.

Nota decimaquarta.

Decimaquarta Nota est infelix exitus, seu finis eorum, qui Ecclesiam oppugnant. Etsi enim Deus punit suos, et flagellat, tamen tandem projicit virgam in ignem. Deut. XXXII: *Laudate Gentes populum ejus, quia sanguinem servorum suorum ulciscetur, et vindictam retribuet in hostes eorum* (1).

De misero fine Pharaonis, primi persecutoris Ecclesie, legimus Exod. XIV; de Dathan et Abiron primis schismaticis legimus Numer. XVI; de Jezabel, IV. Reg. IX. De Antiocho, II. Machab. IX; de Pilato, quod seipsum interfecerit, scribit Eusebius lib. II hist. cap. 7. Et cap. ult. refert breviter cladem Judæorum, quam Josephus late prosequitur in lib. de bello Judaico. De Herodæ Ascalonita, qui obiit scatens veribus cum prius occidisset uxorem, et filios, et seipsum occidere voluisset, scribit Josephus I. XVII antiquitat., cap. 9. De Herode Tetrarcha, quod amisso regno, in exilium relegatus perpetuum, miserime vixerit, scribit idem Josephus lib. XVIII, cap. 14. De Filia Herodiadis, vide Nicephorum lib. I, cap. 20. De Herode Agrippa vide Actor. XII; Neronem, Domitianum, et cæteros Imperatores, qui Christianos persecuti sunt, omnes vel a seipsis, vel ab aliis crudeliter necatos, vel certe misere perisse, constat ex Chronicis et historiis omnibus. Nam Trajanus horrenda paralyti, et simul hydroypsi extinctus est. Diocletianus Imperium deposuit præ dolore, quod Christianos delere non posset. Galerius, Maximianus et Maximinus tam horrendis doloribus correpti sunt, ut etiam Medici Ethnici dicerent, divinam esse plagam. Vide Eusebium in Chronico, et lib. VIII histor. cap. ult. et lib. IX, cap. ult. Maxentius in flumine perii et incruentam victoriam Constantino reliquit. Euseb. lib. IV, cap. 9 ex versione Ruffini.

(1) Deut. XXXII, 43.

Veniamus ad Hæresiarchas et Apostatas. Simon Magus cum volare vellet, orationibus B. Petri defectus, tibus fregit, et paulo post cum summa ignominia obiit: Hegeppus lib. III, c. 2. de excidio Hierosolymitano, et Arnobius lib. II contra Gentes.

Excoriatus est a Rege Persarum Manichæus vivus, non ob fidem, sed quia filium Regis curaturus occidit: Epiphanius hæres. 66.

Montanus, Theodotus, et Prophetissæ eorum laqueis seipsos necaverunt. Eusebius lib. V hist. cap. 16. Donatistæ quidam cum canibus Eucharistiam projicerent, ab iisdem canibus lacerati sunt: Optatus lib. II contra Parmenianum.

Arius cum in Ecclesiam intrare vellet, subito motu alvi ad latrinas publicas accessit, et simul cum excrementis intestina omnia et animam effudit: Testis Athanasius orat. I. contra Arianos, et Rufinus lib. X hist. cap. 13.

Julianus Apostata divinitus occisus, communi etiam caruit sepultura; nam a terra sponte aperta, absorptum scribit Gregorius Nazianzenus orat. in Athanasium circa fin.

Valens Arianus, qui Juliano in persecutione Christianorum successit, vivus a Gothis etiam Arianis crematus est: Rufinus lib. XI hist. cap. 13.

Nestorius lingua impia a vermibus consumpta, miserime interit: Evagrius lib. I hist. cap. 7.

Hunericus Rex Wandalorum Arianus, et persecutor Ecclesiæ, vermibus toto corpore scatens, consumptus est: Victor lib. III extremo.

Anastasius Imperator, fautor hæreticorum Eutyebianorum, fulmine ictus interit, ut scribunt Cedrenus, Zonaras, et Paulus Diaconus in ejus vita. Tempore Leonis Leonemachi, pestilentia consecuta combustionem imaginum in foro Constantinopolitano, trecenta millia hominum sustulit Constantinopoli: Vide Chronica Matthæi Palmerii anno 1241. De Constantino Copronymo, vide Paulum Diaconum.

Lutherus morte repentina sublatus est. Nam cum vesperi opiparam cœnam sumpsisset lætus, et sanus, et facietis suis omnes ad risum provocasset, eadem nocte mortuus est: Vide Cochlaeum in vita Lutheri.

Zwinglius in bello contra Catholicos trucidatus est, et paulo post Basilee frater ejus

spiritualis (Ecolampadius, cum vesperi sanus cubitum ivisset, mane inventus est ab uxore mortuus in lecto: Auctor Cochlaeus in actis Lutheri anno 1534.

Andream Carolstadium a Dæmone interfectum, Ministri Basileenses scribunt in Epistola, quam, ediderunt de morte Carolstadii.

Joannes Calvinus vermibus consumptus, expiravit, ut Antiochus, Herodes, Maximinus, et Hunericus, testatur Hieronymus Bolsecus in ejus vita. Qui etiam addit, cum dæmonibus invocatis, blasphemantem et execrantem obiisse.

CAPUT XVIII.

Nota decimaquinta.

Ultima Nota est felicitas temporalis, divinitus iis collata, qui Ecclesiam defenderunt. Numquam enim Catholici Principes ex animo Deo adhæserunt, quin facillime de hostibus triumpharent. Note sunt in primis veteriæ in Testamento veteri Abraham, Moyses, Josue, Gedeonis, Samuelis, Davidis, Ezechie, Josiæ, Machabæorum. In testamento novo Constantinus, qui primus publice ex Imperatoribus Ecclesiam defendit, eo fere modo Maxentium vicit, quo Moses Pharaonem. Vide Euseb. lib. IX hist. cap. 9. de eo sic ait Augustin. lib. V de Civit. Dei, c. 23. «Constantinum Imperatorem, non supplicantem dæmonibus, sed ipsum verum Deum colentem, tantis terrenis implevit muneribus, quanta optare nullus auderet. Universum orbem Romanum unus Augustus tenuit, et defendit. In administrandis et gerendis bellis victoriosissimus fuit. In tyrannum opprimendis per omnia prosperatus est. Grandævus ætitudine et senectute defunctus est, filios imperantes reliquit.»

De Theodosio seniore scribit idem Augustinus ibidem, cap. 26. ei, quod vere pius et Catholicus esset, adeo prospere omnia successisse, ut in præliis hostium tela in auctores, Deo agente, retorquerentur. Addit Theodoretus lib. V hist. cap. 24. sanctos Joannem et Philippum Apostolos apparuisse in equis albis in eodem prælio pro Theodosio Imperatore pugnantes.

De Honorio etiam plane Catholico, et Romano Pontifici addictissimo, ut patet ex ejus epistolis ad Bonifacium Papam, scribit Augustinus lib. V de Civit. Dei, cap. 23. ita Deum pro illo pugnassee, ut uno prælio multo amplius, quam centum millia Gothorum prosternerentur, et Rex ipse Radagaisus cum filiis caperetur, et occideretur, ex Romanis ne uno quidem vulnerato, nedum extincto.

De Theodosio juniore scribit Socrates lib. VII hist. cap. 18. exercitu ejus pugnante cum Barbaris, et ipso interim in urbe præcisus apud Deum vacante, circiter centum millia Saracenorum, ab Angelis acta in Euphratem, miserime periisse.

Justinianus senior, donec Catholicus fuit, felicissime imperavit, ita ut Italiam, Africam, aliasque multas provincias Romano Imperio restituerit, ut patet ex Evagrius lib. IV hist. cap. 16. et seq. At, ubi hæreticus factus est, et edictum proponere voluit de sua hæresi recipienda, mox repentina morte sublatus est, et Ecclesiam magno metu liberavit, ut idem Evagrius scribit I. IV, c. ult.

Heraclius quoque, ut ex Joanne Zonara, aliisque historicis cognosci potest, dum Catholicus esset, præclarissimam victoriam de Persis reportavit, et crucem Domini recepit, quando res Romanæ desperatæ omnino esse videbantur. At cum in hæresim incidit Monothelitarum. omnia illi infeliciter successerunt, et ipse novo atque inaudito morbi genere extinctus est.

Constat item ex Græcorum historiis, Imperatores Orientis ab eo tempore, quo propter dissidium circa imagines se ab Ecclesia Romana separaverunt, semper in dies deterius se habuisse, donec tandem Imperium penitus amiserunt. In Occidente vero ex Latinorum historiis manifeste colligitur, semper Imperatores magis, vel minus floruisse; ut magis, vel minus Romanæ Ecclesiæ ad dicti fuerunt.

Tempore Urbani II ad annum Domini 1098, Christiani in bello sacro a Papa indicto pro recuperatione Hierosolymæ, cum essent Antiochiæ in summa desperatione, eo quod prope adesset infinitus exercitus Turcarum et Persarum, et ipsi pauci essent, et diuturna fame prope enecti, ita ut etiam viri fortissimi baculis innixi incederent, nec equos haberent, nisi paucissimos, ita ut præcipuus Princeps Godefredus equo commodato uteretur, et multi Principes in asinis equitate cogentur, tandem Deus revelavit, ubi esset sacra lancea, et ea prælata, in bello victoriam dedit, ita ut occiderint centum millia Turcarum, et ex ipsis vix quatuor millia ceciderint. Cecidit etiam ros divinitus in illos, qui animis et corporibus vires addidit, Denique apparuerunt tres viri sancti pro illis de cælo pugnantes: Vide Paulum Æmilium lib. IV, Gulielmum Tyrium lib. IV prope fin. et Dodechinum Mariani Scoti continuatorem.

Tempore Innocentii III, in Gallia ab octo millibus Catholicorum casa sunt uno prælio centum millia Albigenium hæreticorum, ut scribit Æmilium lib. VI historiae Francorum.

Nostris temporibus, anno 1531, quinque prælia commiserunt pro fide Catholici Helvetii cum hæreticis Helvetiis, et semper Catholici vicerunt, cum tamen essent numero et armis multo inferiores: Vide Joan. Cochlaeum in actis Lutheri, anni 1531.

Carolus V, miraculo divino, victoriam restituit de Lutheranis anno 1547.

In Gallia quoque et Belgis multas victorias Catholici de hæreticis, non sine miraculo, reportarunt. Imo vix unquam fuerunt hæretici superiores, quando justo prælio dimicatum est. Atque hæc de notis Ecclesiæ, et universa hac disputatione pro instituta brevitate dicta sint.